

Lorenss Frīmens

KRISTĪGAIS SKOLOTĀJS DŽONS MEINS¹

Pēdējos mēnešos līdz ar mācītāja *Dr. theol.* Jura Rubeņa grāmatas "Ievads kristīgajā meditācijā" iznākšanu arī Latvijas Luteriskajā baznīcā izraisījušās diskusijas par meditācijas jēdziena izpratni un lietojumu kristīgajā dzīvē. Ieskatam piedāvājam Pasaules Kristīgās meditācijas kopienas vadītāja Lorensa Frīmena stāstījumu par vienu no pazīstamākajiem meditācijas praktizētājiem un popularizētājiem Rietumu kristietībā – Džonu Meinu. Ceram, ka raksts sniegs priekšstatu par šo garīgo strāvojumu kristīgajā baznīcā. Gaidīsim jūsu atsaucsmes!

No visiem Jēzus apzīmējumiem Jaunajā Derībā Viņš visbiežāk tiek saukts tieši par Skolotāju – rabu-ni. Viņa autoritāti uzskatīja par īpašu – Viņš nerunāja kā citi sava laika cilvēki. Viņa autoritāte nebalstījās uz dominēšanu vai manipulēšanu, bet gan uz Viņa mācības patiesumu un to, ka Viņš pazina cilvēkus. Viņa īstuma zīme bija Viņa pazemība. Tik nozīmīgi un tik raksturīgi Viņa personībai bija ne tikai tas, ka Viņam bija sekotāji, bet arī tas, ka Viņš Saviem sekotājiem deva spēku un pat sagaidīja no tiem, lai tie spētu darīt vēl vairāk nekā Viņš pats. Viņš tos sūtīja kalpot, kā mēs to bieži dzirdam Lieldienu laika lasījumos, un tiem "darbā palīdzēja".² Tik pilnīga bija Viņa iztukšošanās Savos mācekļos, ka Viņš radikāli izmainīja priekšstatu par reliģisku skolotāju, saukdam mācekļus par Saviem draugiem. Teoloģiski šī rīcība nenovēršami izrietēja no Viņa būtības – Viņš bija Dēls, kas norādīja prom no Sevis uz Tēvu, radot Sevī un caur attiecībām ar Sevi, kurās Viņš ieaicināja Savus mācekļus, ne kādu jauna kulta objektu vai parastu guru, bet paša sadguru³ manifestāciju, pašu Logosu, kuru Viņa mācekļi sauc par "ceļu".

Tāpat kā visos kristīgajos skolotājos, arī Džonā Meinā var ļoti labi redzēt, ka viņš ir iemantojis attiecības ar Skolotāju Kristu un mājō tajās. Kad Kristus māceklis māca, viņš nesludina pats sevi vai kādu cilvēcisku autoritāti, bet Kristu. Īstenībā Kristus pats

māca "iekš" un "caur" Saviem mācekļiem. Mēs visi esam aicināti iet pasludināt Labo vēsti. Ikviens māceklis savā ziņā ir skolotājs, jo aicinājums sludināt un mācīt ir ielikts katra mācekļa sūtības pamatos.

Mācot ir risks lietot savu varu pār citiem. Tie, kas mācās, neizbēgami vairāk vai mazāk pakļaujas skolotāja autoritātei, un līdz ar to skolotājam vienmēr ir kārdinājums lietot savu varu. Kristīgajā mācīšanā šis kārdinājums tiek neparasti skaidri atzīts un pārvarēts. Mācīt nozīmē kalpot. Mācīties nozīmē iepazīt nevis redzamā skolotāja nepilnīgo personību, bet gan Kristu. Kad notiek īsta kristīga mācīšana, gan tas, kurš māca, gan tie, kas klausās, apzinās Svēto Garu kā visas mācīšanās pirmsākumu un īstās autoritātes avotu. Džons Meins ir teicis, ka meditācijai ir nepieciešams skolotājs, bet šī skolotāja pirmais uzdevums ir cik ātri vien iespējams paiet malā no ceļa, lai ļautu pilnībā darboties iekšējam skolotājam Jēzus Garam. Jēzus lielais piemērs, kad Viņš mazgāja mācekļiem kājas, maina mūsu izpratni par to, kurš kuru māca un ko vispār nozīmē mācīt. Ikviens no jums, kas esat mācījuši meditēt bērniem, būsiet izjutuši, ka jūs gan esat viņiem vajadzīgs, lai ievadītu un iedrošinātu šajā praksē, taču nepaiet ilgs laiks, līdz viņu ārkārtīgi lielā spēja uzņemt mācīto sniedz jums atpakaļ vairāk, nekā devāt. Jēzus nostāda bērnu Savu mācekļu priekšā kā skolotāja simbolu.

Džonā Meinā mēs redzam tieši šādu kristīgu skolotāju. Viņš stāstīja mums par meditācijas dāvanu un par nepieciešamību mūsdienu kristietībai atgriezties pie saviem kontemplatīvajiem dziļumiem. Līdzīgi Svētajam Franciskam, kas tika aicināts atjaunot Kristus baznīcu, Džons Meins ir viens no tiem īpašajiem cilvēkiem pasaules vēsturē, kurš dzirdēja šādu neparastu aicinājumu un palika tam uzticīgs

¹ Džons Meins (*John Main*, OSB (1926–1982)) – benediktiešu ordeņa mūks, teologs, meditācijas skolotājs un praktizētājs. – Tulk. piez.

² Autors droši vien atsaucas uz Mk. 16:20: "Un tie izgāja un mācīja visās malās, un Tas Kungs tiem darbā palīdzēja un vārdu apstiprināja ar līdzjošām zīmēm." – Tulk. piez.

³ Sadguru jeb satguru – hinduismā augstākais garīgais skolotājs; ikhismā – viens no daudzajiem Dieva apzīmējumiem. – Tulk. piez.

līdz pat nāvei. Šeit es vēlos apskatīt ne tik daudz viņa teoloģiju, cik viņa būtisko un ietekmīgo mācīšanas metodi un tās neizsmeļami bagātīgo saturu.

Bet vispirms atcerēsimies, ka viņa skolotāja dāvanas gan vislabāk atklājās īsajās uzrunās mazām meditāciju grupām, tomēr tas nebūt nebija vienīgais veids, kā viņš mācīja. Kā mūks viņš piederēja pie tuksneša tradīcijas, kurā tiek uzskatīts, ka vislabākais mācīšanas veids ir labi nodzīvotas dzīves piemērs. Viņš mācīja ar savu piemēru un savā dzīvē mācījās dziļāk atvērties Evaņģēlijam, dzīvojot saskaņā ar tā norādījumiem un Lieldienu mistēriju. Kā mūks viņš ievēroja un milēja noteiktās lūgšanu stundas, Eiharistijas svinēšanu un citu kopīgu dievkalpošanu. Viņu ik dienas spēcīnāja *lectio*⁴. Attiecībā ar citiem viņš bija nevardarbīgs un neatriebās, viņš mācīja ar morālu skaidrību, taču nebija moralizējošs. Viņu bija grūti ignorēt, lai gan viņš nevienam neuzspieda savu ceļu vai uzskatus. Viņš praktizēja pilnīgu klusēšanu. Viņš ne tikai runāja par meditāciju, bet arī cītīgi meditēja, iesākot un noslēdzot katru dienu ar meditāciju vienatnē savā istabā. Viņš priecājās par dzīvi un tās labumiem, taču praktizēja arī radikālu atteikšanos, periodiski un dažreiz neparedzami, ar gluži vai franciskāņiem līdzīgu dedzīgumu atsacīdamies no sava stāvokļa, panākumiem un īpašuma.

Taču viņš mācīja arī ar rakstīto vārdu. Mums ir pieejama nenovērtējama dāvana – viņa garīgās vēstules, kuras šobrīd apkopotas publikācijā “Klosteris bez sienām”⁵, viņa izteikumi par Mariju, par nāvi, par monasticismu un mūsdienu garīgumu. Viņa runātie vārdi, kas apkopoti grāmatās, visā pasaulē būtiski izmaina to lasītāju dzīvi. Tās rada lasītājiem priekšstatu par kopienu, kura neilgā laikā, divdesmit piecos gados, ir brīnumaini izaugusi no mazās grupas, kuru viņš dibināja un aprūpēja Īlingā (*Ealing*) un Monreālā. Uzstādamies sanāksmēs, konferencēs un lekcijās, viņš atklājās kā spilgta personība un savas vienkāršās, bet dziļās vēsts dedzīgs vēstnesis. Privātās sarunās viņš izteicās ar tiešu, mīlošu un gādīgu atklātību un vienmēr uzskatīja attiecības ar otru par savu prioritāti. Kad viņam teica, ka rakstot viņš varētu aizsniegt vairāk cilvēku, nekā

⁴ *Lectio* jeb *Lectio divina* [lat. val. ‘dievišķā (Dieva iedvesmotā) lasīšana’ (lit. red. piez.)] – īpašs kontemplatīvs Svēto Rakstu lasīšanas veids, lūgšanā un meditācijā ilgāku laiku kavējoties pie neliela Svēto Rakstu fragmenta. – Tulk. piez.

⁵ *Monastery without Walls: The Spiritual Letters of John Main* / red. Laurence Freeman, OSB. – Tulk. piez.

ik dienas ar daudziem tiekoties klātienē, viņš tikai pasmaidīja.

Taču viņa visietekmīgākais un viņam raksturīgākais mācīšanas veids bija īsa uzruna mazām meditācijas grupām – parasti divreiz nedēļā, bet nereti biežāk – septiņu gadu garumā. Viņa klātbūtne grupā radīja kopienu, kuru visu laiku papildināja jauni locekļi, taču, neskatoties uz to, tajā starp cilvēkiem veidojās cieša vienotības izjūta. Viņa pastāvīgie klausītāji atgriezās meditāciju centrā vai klosterī ne jau jaunumu dēļ. Tie zināja, ka dzirdēs to pašu pamudinājuma un iedrošinājuma vēsti, taču, kad tie – tāpat kā viņš pats – pieauga [meditācijas] praksē, ievērojami pieauga šīs vēsts dziļums un skaidrība. Viņš sniedza garīgu gudrību, kuru nevar saprast tikai no viņa vārdiem, lai cik svarīgi šie vārdi nebūtu. Tāpēc šo īso uzrunu ieraksti – “Kopības” sērija, “Ceļā”, “Iesākumā”, “Pēdējās konferences”, “Durvis uz klusumu”⁶ – ir tik vērtīgs un noderīgs līdzeklis meditētājiem. Ja esmu dzīvē paveicis kaut ko vērtīgu, tad tā ir bijusi šo uzrunu ierakstīšana. Parasti viņš tām gatavojās pēcpusdienā, un es bieži biju kopā ar viņu, kad viņš izvēlējās vakara uzrunas tēmu. Viņš pierakstīja dažas savstarpēji saistītas idejas vai Rakstu citātus uz mazām lapiņām, taču tās vairāk bija svarīgāko domu uzmetums, nevis pilnīgi uzrakstīts teksts. Kad viņš runāja, vārdu nozīme vienmēr ietvēra vairāk nekā, ja tie būtu uzrakstīti uz papīra lapas. Džona Meina vai Pasaules kopienas⁷ mācībā nebija nekā noslēpumaina. Taču, ja tur kas būtu, tas attiektos uz spēju patiesi sadzirdēt viņa runas, jūtot to, ko viņš neapasaka ar vārdiem un ko vārdos nevar izteikt, bet kas tomēr tiek ar viņa sacīto nodots. Irenejs ir teicis – ja mēs nevaram saprast Kristus klusēšanu, mēs arī nevarēsim saprast Kristus vārdus. Tieši tas pats attiecas uz Džona Meina runām par meditāciju. Svētīgi, kam dotas ausis dzirdēt.

Viņš nebija sistemātisks domātājs, tāds īsti nav neviens skolotājs mistiķis. Taču viņa koncentrēti īsajās un pārļaicīgajās runās varam saskatīt formu, kas atkārtojas. Viņam ir divu veidu uzrunas. Pirmajā viņš uzreiz iesāk ar Evaņģēlija citātu vai pamācību. Viņš izskaidro to, raugoties no kontemplatīvās perspektīvas, un ved klausītāju pēkšņā un negaidītā pamodi-

⁶ *The Communitas Series, Being on the Way, In the Beginning, The Last Conferences, Door to Silence.*

⁷ *The World Community for Christian Meditation – Pasaules Kristīgās meditācijas kopiena.*

nātas uzmanības stāvoklī. Tad viņš šo garīgo tēmu sasaista ar meditāciju kā pieredzi, kuru ierosina klusums, miers un vienkāršība. Viņš vai nu iepazīstina ar meditāciju, vai padziļina šīs prakses izpratni pieredžušam meditētājam. Tad klausītājos rodas dzīgs iedrošinājums, kas bieži nāk caur pēkšņu izpratnes pieaugumu, universālu vai pat kosmisku lūgšanas vai Kristus noslēpuma izpratni. Tad viņš tuvojas nobeigumam, dažreiz ar to pašu vai citu Rakstu tekstu, bieži aicinot savus klausītājus aizmirst visu, ko viņš ir teicis, un sagatavojas meditācijai. Klusuma darbs jūsu pieredzē – tā ir viena no viņa raksturīgajām frāzēm – paveic daudz vairāk nekā runāšana, viņš saka. Tāpat kā Kasiāns⁸, viņš piekrīt, ka *magistra experientia*, pieredze ir skolotāja. Bet ko dod pieredze, ja, kā viņš brīdina, meditācijā nekas nenotiek un, ja kas notiek, tas tiek ignorēts! Mācot saskaņā ar kristīgo mistisko tradīciju, Džons Meins noraida redzamās fenomenoloģiskās pieredzes, ekstāzes, vīzijas, parādības, ķermeniskās norises. Pieredzi, par kuru runā viņš, var labāk saprast kā “apziņu”. To nevar novērot vai analizēt. To var pazīt tikai vienotā apziņas līmenī, un tās iedarbību un augļus var redzēt ikdienas dzīvē un cilvēka pārvērtībās.

Otrs viņa uzrunas veids iknedēļas meditāciju grupās bija pēc savas uzbūves līdzīgs pirmajam, bet bieži sākās ar kādu vispārēju, universālu, filozofisku ideju, kā realitāte, patiesība, jēga. Šī ideja tika apskatīta un vēlāk sasaistīta ar kādu Rakstu vietu, bieži pārsteidzošā veidā sniedzot jaunu ekseģēzi vai ieskatu tās nozīmē. Viņa klausītāji bieži teica, ka Raksti viņa runās kļūst dzīvi. Ar šo skaidri kristīgo, biblisko norādi viņš pāriet no abstrakcijām pie prakses, savienojot aplūkojamo ideju ar meditācijas praktisko dabu un tās ikdienas iekšējām disciplinām.

Lai kāda arī nebūtu viņa pieeja meditācijas mācīšanai, tā vienmēr ir dziļi un skaidri kristoloģiska un kristocentriska. Viņa runas veido kristīgās doktrīnas kompendiju no kontemplatīvā, uz pieredzi balstītā skatpunkta. Kā teiktu kardināls Ņūmens (*Newman*), tās parāda attīstību no teorētiskas atziņas – intelektuālas piekrišanas kādām idejām – līdz tam, ko Džons Meins sauc par “ticības patiesību pārbaudīšanu mūsu personiskajā pieredzē”. Šīs ir fundamentālas doktrīnas un atklāsmes patiesības – cilvēka daba, mūsu at-

ticības ar Dievu, mīlestība kā dievišķā daba un izpausme, atklāsme, Jēzus kā paties Dievs un paties cilvēks, kura cilvēciskā daļa mājo mūsos, kurš ir mūsu ceļš pie Tēva, Svētā Gara darbība, cilvēka atgriešanās un veidošanās Kristū, dzīves mērķis un jēga.

Savus vārdus vēlos paskaidrot, aplūkojot tuvāk vienu šādu uzrunu. Tā atrodama audiosērijā “Durvis uz klusumu” ar nosaukumu “Sirds šķīstums” un arī kā nodaļa ar tādu pašu nosaukumu nesen publicētajā grāmatā. Grāmatā “Durvis uz klusumu” es pirmo reizi redīgēju viņa runu ierakstu, lai viņa izteikumus varētu lasīt vēl koncentrētākā un meditātīvākā veidā. Citās grāmatās viņa teiktais ir citēts vārdā vārdā. Šajā grāmatā es centos cik vien iespējams parādīt, kā viņa runātajos vārdos darbojas spēkpilns klusums, koncentrēšanās un dziļa garīga inteliģence. Šīs īpašības ir viņa runu spēka avots, un tāpēc viņa runas var klausīties atkārtoti un nerodas izjūta, ka “to jau esmu kaut kur dzirdējis.. nekā jauna”. Šis intīmais un neapraķstāmais viņa runu aspekts klausītājiem vistiešāk tiek nodots, man šķiet, ar viņa intonācijām, pauzēm, runasveidu, klusumu un sirds “tembru”. Cilvēki bieži vien saka: liekas, it kā viņš būtu vienā istabā kopā ar tevi, ar to gribēdami teikt – var just, ka viņš ir tavā sirdī un viņa sirds runā uz tavējo – *cor ad cor loquitur*⁹.

Viņš iesāk savu runu bez tukšas pļāpāšanas. Viņa klausītāji jau kādu brīdi klusībā sēdējuši meditāciju telpā kopā ar viņu. Viņš bez aplinkiem ķeras pie tēmas:

“Šovakar es vēlos ar jums runāt par meditāciju kā ceļu uz šķīstu sirdi – tas ir brīnišķīgs jēdziens, kas jau agri parādās [kristīgajā] tradīcijā. Agrinās monastiskās kustības tēvi šķīstu sirdi uzskatīja par priekšnoteikumu, lai sasniegtu kristieša dzīves augstāko mērķi – lai pilnīgi skaidri redzētu Dievu.”

Viņš ir pieteicis tēmu, norādījis uz tās saknēm kristīgajā tradīcijā, īpaši monastiskajā tradīcijā, un dod sākotnēju jēdziena “šķīsta sirds” skaidrojumu – tas nozīmē skaidri redzēt Dievu.

Tad viņš ķeras pie pamattēmas – meditācija ir mūsu ceļš uz šo skaidrību. Taču tā nav kāda maģiska tehnika. Tas ir mācību process. Šī ir viena no retajām reizēm, kad viņš par meditāciju runā kā par prasmī, parasti viņš to piemin kā disciplīnu. Tā nav tehnika, kura jāapgūst, bet māksla redzēt to, kas ir. Nevis pārvaldīt teoriju, iekalt doktrīnas, būt par sholastiķi. Bet meditācija ved pie kontemplatīvas apziņas. Tāpat kā

⁸ Jānis Kasiāns (*Joannus Cassianus*, ap 360–435) – teologs, mistiķis, klosteru dibinātājs, kura izteikumi atstājuši dziļu iespaidu uz Sv. Benediktu. – Tulk. piez.

⁹ Sirds uz sirdi runā (lat. val.). – Lit. red. piez.

citās reizēs, Džons Meins piemin vispārējo aicinājumu uz svētumu, vienu no Otrā Vatikāna koncila galvenajām idejām, ar kuru viņš ir dzīvojis un kurai no visas sirds un ar lielu optimismu pieķēries kā vīzijai par atjaunotu baznīcu. Šī pozitīvā ideja liek pārvērtēt agrāko izpratni par svētumu kā atkarīgu no mūsu pašu centieniem, kā darbu teoloģiju un farizejisku reliģiju. Reliģijā sirds šķīstums ir ētiska vērtība. Evaņģēlija kontemplatīvajā garīgumā, Džons Meins citviet saka, sirds šķīstums ir ontoloģiska realitāte. Savu nopietno teoloģiju viņš formulē precīzi, konkrēti un dedzīgi:

“Meditācija ir mūsu ceļš uz skata skaidrību, mums jāapgūst prasme redzēt to, kas ir. *“Svētīgi sirds-šķīstie, jo tie Dievu redzēs.”* Šie Jēzus vārdi mums māca to, ka Dieva redzēšana, uz kuru mēs visi esam aicināti, nerodas no mūsu ētiskajiem centieniem vai pūļņiem sasniegt svētumu. Tā ir tīra Dieva dāvana, kas dota katram no mums un dota pilnā mērā.”

Jēzus vārdi *“svētīgi sirdsšķīstie”* atsauc viņam prātā vārda “šķīstīt” lietojumu Jāņa evaņģēlijā, un viņš to piemin ar citātu, kas ļauj viņam izteikt neparastu domu par kādu kristieša leksikā bieži sastopamu vārdu – “Vārds”. Mēs tik bieži to lietojam, noslēdzam dievkalpojumu, sacīdami: tas ir Dieva vārds. Džons Meins mums atgādina, ka “vārds” nenozīmē tikai grāmatā iespiestu vai runātu valodas vienību. Dieva Vārds, kas mūs šķīsta, īstenībā ir Dieva darbība mūsos, mūsu vidū.

“Kā Jēzus saka Jāņa evaņģēlijā, *“jūs jau esat šķīstīti to vārdu dēļ, ko Es uz jums esmu runājis”*. Tas ir kaut kas, ko mums katram jāmacās aptvert. Vārds ir Dieva Vārds, kas nozīmē Viņa darbīgu klātbūtni mūsu vidū.”

Mēs redzam, ka frāžu starplaikos viņš klusībā apdomā pateikto. Tā nav kāda runas mākslas tehnika, lai noturētu auditorijas uzmanību. Tas ir līdzeklis, ar kuru viņš un mēs sākām apzināties Garu, kas mūs māca. Vārdi, kas nāk no šī klusuma, koncentrē kristīgo gudrību saprotamā vienkāršībā un skaidrībā. Viņš runā par sirds šķīstumu un runādams rāda mums, ko sirds šķīstība nozīmē. Rodas pārliecinoša izjūta, ka šajā, tāpat kā visās viņa uzrunās, ir sirsnīga un dziļa degsme, vajadzība komunicēt. Bet viņa uzrunās ir arī teoloģisks saturs, kas palīdz mums ieraudzīt, ko īsti nozīmē reliģiskas idejas, kad tās ir atbrīvotas no nesvarīgā un pārdomātas kontemplatīvā prātā. Svētums, viņš saka, ir Vārda darbība mūsos. Un, ja tas ir tā, tad mūs bagātina šis svarīgās pārdomas par to, kā

sasniegt savu svētumu. Tāpat kā viņš bieži saka – tā nav mana lūgšana, bet Viņa lūgšana, par kuru kristietim būtu jādomā, tā šeit viņš attiecina šo pašu ideju uz svētumu. Atvērtība šai darbīgajai Dieva klātbūtnei ir ticība, un ticība ir ceļojums. Meditācijas ceļojumam, viņš bieži saka, vajag nevis mazāk, bet vairāk ticības. Viņš paskaidro, ka šī ticība ir atvērtība Dieva klātbūtnei, kas atraisa enerģiju un dod dzīvību.

“Visa svētuma avots ir šī Dieva darbīgā klātbūtne mūsu vidū. Un mēs varam aizmirst par savu svētumu, ja tikai varam būt atvērti šai klātbūtnei. Un tā visa svētuma pamatā ir ticība, mūsu dziļā ticība šai atdzīvinošajai un spēku dodošajai Dieva klātbūtnei mūsu sirdīs. Jēzus vārdi ir mistērijs, kad Viņš runā par mūsu svētumu kā par jau notikušu īstenību.”

Teoloģijai, kas saka mums, ka Kristus svētums ir mūsu svētums, ir tieša ietekme uz mūsu lūgšanu un pieeju meditācijai. Tehnoloģiski attīstītā sabiedrībā ir viegli uzlūkot lūgšanu kā līdzekli mērķa sasniegšanai, kā instrumentu, ko lietojam, lai nodrošinātu garīgu veiksmi. Džons Meins ar kristīgo tradīciju atgādina mums, ka tas ir nepareizi. Mēs nemēģinām sasniegt ko tādu, kas jau nebūtu sasniegts. Mēs aptveram to, kas ir. Tas ir smags darbs. Taču tas nav projekts, kas domāts savam ego. Viņa teoloģijai ir tieša ietekme uz to, kā cilvēki macās medīt.

Tāpat kā Origens un citi lielie Bībeles tekstu lasītāji, Džons Meins jūt vairākus teksta līmeņus, bet intuitīvi virzās uz mistisko līmeni, kas viņam vienmēr ir kristoloģisks. Vispirms viņš atgriežas pie Jāņa evaņģēlijā teiktajiem Jēzus vārdiem par garīgo šķīstumu:

“*“Kas ir mazgājies, tam nevajag vairāk kā vien kājas mazgāt, jo viņš viscaurēm ir tīrs. Arī jūs esat tīri.”*¹⁰ Mums nepieciešams aptvert to, ka esam tīri. Šis sirds šķīstums, šī skata skaidrība ir mūsu dāvana – mēs esam darīti tīri ar personisku Jēzus mīlestību – pret katru no mums.”

Šie vārdi rāda, kā Džons Meins instinktīvi sakņojas kristīgās kontemplācijas tradīcijā, kas pašu kontemplāciju vienmēr uzskatījusi par mīlestības darbu. Šī mīlestības teoloģija aptver visu viņa mācību, pat tad, kad viņš runā par krustu. Mēs neesam izglābti ar Kristus ciešanām, bet gan ar Viņa mīlestību – šī atziņa daudzus vedusi atpakaļ pie īstas pieķeršanās Kristus ciešanām un nāvei. Viņa beigu vārdi “pret katru no mums” tiek izrunāti tādā balss tonī, ka visi klausītāji

¹⁰ Jņ.13:10.

patiešām jūt, ko mīlestība nozīmē, – personīgu pieredzi, nevis abstraktu vai anonīmu vispārīnājumu.

Tad viņš turpina, šīs teoloģiskās atziņas saistīdams ar savu pamatmērķi – mācīt meditēt un pārliecināt savus klausītājus, ka meditācija ir domāta viņiem un to vajadzētu pamēģināt. Šeit Džonam Meinam piemīt kaut kas no jurista. Viņš lieto vairākus argumentus, lai pārliecinātu zvērināto tiesu par savu “lietu”, un apkopo idejas, kas šķietami novirzās no galvenās domas, atpakaļ pie “lietas” ar prasmi, kura reizē gan pārliecina, gan iepriecina klausītāju.

“Kā meditācija var mums palīdzēt? Tā palīdz mums koncentrēties. Sirds šķīstība ir uztveres, “redzēšanas” asums. Un, kad mēs sakām savu mantru¹¹, mēs fokusējam savu koncentrēšanos uz vienu punktu, uz mantru. Viss pārējais, kas novērš mūsu uzmanību, visas domas par sevi, viss mūsu ego ir nolikts malā, un visa mūsu uztvere ir pilnīgi koncentrēta uz priekšu, noslēpumā, Dieva redzēšanā. Noslēpums ir prasme nonākt līdz šim vienam punktam.”

Tas nav nekas ezotērisks vai grūti saprotams. Ar mantras pieminēšanu šai brīdī Džons Meins mums norāda, ka mūsu meditēšanas praksē visa teoloģija un eksegēze kļūst *ista*. Tur tā kļūst mums personīgi nozīmīga. Koncentrēšanās ir ceļš uz skaidrību, un veicamais darbs ir vienkārši domu “nolikšana malā”. Kā sacījis Makarijs Lielais¹²: “Lūgšana ir domu “nolikšana malā””

Lai paskaidrotu, kas ir viņa runas *doctrina*¹³, Džons Meins piemin vēl kādu ikdienas dzīves metaforu. Viņš tā dara bieži, lai palīdzētu mums saprast mantru praktiski un personiski. Šajā gadījumā viņš pastāsta par galdu, kas darināts no misiņa. Kad viņam tas tika iedots, tas izskatījās tik tumšs kā melnkoks. Sācis to tīrīt, viņš saprata, ka spodrināšanā galda īsto dabu un burvību vislabāk palīdz atklāt ne jau lielas un plašas kustības, bet mazi un koncentrēti rokas vēzieni.

“Noslēpums ir vienā reizē koncentrēties uz vienu mazu, izvēlētu laukumiņu. Un, kad mēs strādājam pie šī laukumiņa un tad virzāmies tālāk no šīs vietas, viss misiņa galds sāk mirdzēt un laistīties.”

¹¹ Mantra – šajā gadījumā – īsa lūgšana, kas tiek atkārtota elpošanas ritmā. – Lit. red. piez.

¹² Makarijs Lielais (*Macarius Magnus*, ap 300–390) – saukts arī Ēģiptes Makarijs, kristīgais mūks vientuļnieks, Sv. Antonija mācekļis. – Tulk. piez.

¹³ Mācība (lat. val.). – Lit. red. piez.

Ikviens, kurš saka mantru, saprot, ko šis salīdzinājums nozīmē. Viņš saņem palīdzību, iedrošinājumu un iedvesmu turpināt censties. Skolotājs māceklim palīdz izprast savu pieredzi un ved pie pašizziņas. Džons Meins kā skolotājs nav autobiogrāfisks. Viņš neaprunā savus sasniegumus un kritienus vai īpašās pieredzes. No viņa autoritātes un klātbūtnes citi paši saprot, ka viņam ir zināšanas, ka viņš pa šo ceļu ir aizgājis tālu, tālāk nekā mēs. Taču viņa nodoms ir iekustināt mūs vai palīdzēt kustēties, un vislabāk to var izdarīt, palīdzot mums saskatīt, ko mēs darām. Viņš dod mums ieskatu par mūsu pašreizējo pieredzi un arī paplašina mūsu redzeslauku. Bet viņš mūs pastumj no aizmugures, pats negrozoties mums pa priekšu.

Savas uzrunas nobeigumā viņš atgriežas pie Evaņģēlija tēmas par sirds šķīstību un pārsteidzošā veidā sasaista to ar Jēzus personu. Mūsu prāta skaidrība un sirds šķīstība, kas ļauj mums redzēt Dievu, ir Kristus klātbūtne, Viņa esamība mūsos. Šis izteikums ved mūs kristīgās mistiskās tradīcijas sirdī, pie dziļākajām baznīcas tēvu patiesībām par Kristu kā visas cilvēces Glābēju un Skolotāju. Veids, kā viņš izrunā šos vārdus, izsaka to nozīmi tikpat lielā mērā kā paši vārdi.

“Tātad Jēzus māca, ka skaidrība, uz kuru mēs katrs esam aicināti, ir iekšēja šķīstība, tā ir iekšēja skaidrība. Mums ir jābūt tieši ar to, lai darītu skaidru savu skatu. Taču īpašais kristīgajā “redzēšanā” ir tas, ka šī iekšējā skaidrība, uz kuru katrs esam aicināti, nav nekas cits kā Jēzus paša klātbūtne, Viņa esamība, Viņa mīlestība.”

Viņa uzrunās bieži ir vēl viens negaidīts mācības kāpinājums, papildinājums, kas paplašina redzeslauku un apgaismo ar negaidītu skaidrību. Un, kā tas bieži notiek, Džons Meins pieķer sevi runājam pārāk augstos vārdos. Viņš ir nobažījies, ka, iespējams, viņa klausītāji ir viņa garīgās retorikas aizgrābti, bet palaiž garām vingrināšanās nozīmi un izaicinājumu. Viņš mums atgādina, lai to nenovērtējam par zemu, un iedrošina mūs, ka vingrināšanās ir vienīgais ceļš uz īstumu. Kā ikvienam patiesam skolotājam, viņam ir ļoti izteikta atbildības izjūta.

“Bet tas mums ir arī jāizprot. Es jūs nopietni maldinātu, ja neizskaidrotu to, cik skaidri vien spēju. Šķīstīšanās, kas ved uz šo sirds skaidrību, kura savukārt ved uz Dieva klātbūtni mūsos, ir iznīcinoša uguns. Un meditācija ir ieiešana šai ugunī. Ugunī, kura sadedzina visu, kas nav īsts, kura sadedzina visu,

kas nav patiess, visu, kas nav mīlošs. Mums nav jābaidās no šīs uguns. Mums ir pilnīgi jāuzticas šai ugunij, jo šī uguns ir mīlestības uguns. Šī uguns ir pat vairāk – tā ir mūsu ticības lielais noslēpums – tā ir Tā uguns, kurš ir mīlestība. Ieklausieties Jēzus vārdos Jāņa evaņģēlijā: *“Es esmu viņakoks, jūs tie zari. Kas Mani paliek un Es viņā, tas nes daudz augļu, jo bez Manis jūs nenieka nespējat darīt ...”*

Džons Meins pret meditāciju attiecas ārkārtīgi nopietni. Tā ievēd mūs augstākajā patiesībā. Citviet viņš ir teicis – tu nevari medīt tikai mazlietiņ. Meditācija ir izaicinājums, un ne katram patīk nopietnība, ko tā prasa. Taču meditācija balstās uz to, ko viņš sauc par “mūsu ticības lielo noslēpumu”. Tas, kas dara šo izaicinājumu, šo disciplīnu, šo meditācijas askēzi vērtīgu un beigu beigās piešķir tai jēgu, ir mūsu vienība ar Kristu un Kristus vienība ar Tēvu.

Nest augļus, būt par Kristus mācekļiem, mājot Viņa mīlestībā – tāda ir meditācijas nozīme.

Viņš noslēdz ar šiem vārdiem, pirms sāk skanēt mūzika un pirms sākas pati meditēšana, kas ir visa šī vingrinājuma mērķis. Viņš rezumē savu uzrunu un uzsver, ka viņš visu laiku ir vēlējis atgādināt, ka Dieva daba ir mīlestība, starppersoniska mistērija, kura, kā viņš mēdza teikt, rada, glābj un svētdara.

“Lai mēs dzīvotu savu dzīvi pa īstam, mums jāizdara tikai viena lieta, lai viss pārējais nostātos savās vietās. Proti, mums ir jāmājo Viņa mīlestībā. Mājošana Viņa mīlestībā aizved mūs pie šīs sirds šķīstības, pie šīs skata skaidrības, un visbeidzot tā aizved mūs viņpus mums pašiem, ievēdot Dieva noslēpumā, dziļi Trīsvienības mistēriju.”

Šajā brīdī viņa balss kļūst lēna un viņa intonācija – dziļi reflektīva. Mēs esam atvesti pie valodas robežas. Tagad viņš medītēs kopā ar mums, taču ne mums. Un tomēr viņš pat šajā brīdī palīdz mums iet klusumā – viņš vai Tas, ar kuru viņš ir kļuvis viens. Šeit, viņa uzrunas beigās, var just, ka viņš pieskaras realitātei, uz kuru norādīja viņa vārdi, visi šie brīnišķīgie vārdi, kurus nu ir nepieciešams atstāt aiz sevis.

Lorenss Frimēns, OSB

2007. g. 13. aprīlī

Pasaules Kristīgās meditācijas kopienas konference Lielbritānijā

Tulkots no īpaši “Teoloģijas Žurnālam” atvēlētā iepriekš nepublicēta raksta.

No angļu valodas tulkojis Bc. theol. Justs Junkulis.